

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 882 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	10
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarini tashkil etishning nazariy asoslari	18
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmuratovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	24
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	27
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari	32
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	40
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	45
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	50
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozoridagi faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	55
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	63
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	67
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	72
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	77
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	84
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	88
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedAgogik metodlar yordamida amalga oshirish....	93
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	98
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	105
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	110
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	116
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	121
Saidqulova Furuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	125
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	129
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	

Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari	136
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	143
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	
Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	149
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi	154
Abdulloev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari.....	159
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili.....	165
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish.....	169
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	173
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari	178
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	183
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	186
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	192
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	196
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm.....	201
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	207
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	211
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	216
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	223
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране.....	228
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	232
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане.....	237
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	243
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях.....	249
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	

Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана.....	255
Саитхамолов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	261
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	266
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	271
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili.....	276
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	
Globallashtirish sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	282
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children.....	286
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment.....	291
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammot qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	296
Avazov Iloxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	301
Axrorov Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	309
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	314
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	319
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	325
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	330
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	334
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.....	339
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	343
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	348
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	352
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	356
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari	360
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarning moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	366
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	371
Xodjayev Anvar Rasulovich	

Transport Decarbonization Strategy.....	377
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	382
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	387
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi	390
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	394
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	399
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	404
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	409
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi	416
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	
Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	421
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий	427
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	432
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	438
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	442
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	447
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	453
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari.....	460
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari	467
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	471
А. Бектемиров, Б.М. Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	478
Saidov Hayotjon Raxmatulloyevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	482
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	485
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi	490
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	

Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish	495
Xamidova Z. U.	
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati.....	501
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	505
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish	511
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari.....	516
Shodmonova Odina G'ofur qizi	
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili.....	520
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati.....	525
Eldor Uskanov	
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari	530
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida)	534
Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash	541
Sobirov Azizbek Avzbekovich	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	548
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar	551
Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	
O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari	554
Kobilova Nasiba Xurramovna	
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy	561
Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market	566
Musyeva Shoira Azimovna	
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi.....	570
Odina Nabiyeвна Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish.....	575
Rashidova Xadicha Tursunaliyevna	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modelashtirish yo'llari	581
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba	586
Tashmatov Rustam Xusanovich	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	592
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti.....	595
Zilola Jumanova	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	602
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	607
Кадиров Алишер Исмаилович	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	611
Раупов Жамшид Рашидович	

O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar.....	617
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	622
Камалов Камолатдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni	626
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	630
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotelling.....	635
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	644
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: ATB "Aloqabank" misolida.....	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	654
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	658
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	663
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	667
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	673
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	684
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	689
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	694
O. N. Djurayev	
Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	699
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	705
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	711
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	716
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	723
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	731
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish.....	738
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	744
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida.....	749
Muminova Elnoraxon Abdurkarimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari	754
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	

Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	759
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	766
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонов Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	774
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish.....	780
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений.....	787
Жанзаков Бекзот, Жонузиков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati.....	795
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	802
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махмадризоевна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	806
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	814
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari.....	819
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	823
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	832
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptoalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollar	835
Berdiqulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	837
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	843
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash.....	846
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	856
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	863
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	872
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	876
Алиева С.С.	

KAPITAL QURILISHNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING DOLZARB MASALALARI

A. Bektemirov

I.f.d., Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
“Investitsiya va innovatsiyalar” kafedrası
mudiri, professor

M. U. Sarimsoqov

Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti
tayanch doktoranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada innovatsion rivojlanish sharoitida kapital qurilishni boshqarish samaradorligini ta'minlashning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan tadqiqot natijalari bayon qilingan.

Kalit so'zlar: risklarni identifikatsiyalash, ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik barqarorlik, qurilish axborotini modellashtirish (QAM), iqlim o'zgarishi, urbanizatsiya, global muammolar, 4D dasturi, building Information Modeling (BIM), virtual va kengaytirilgan haqiqat, bulutli texnologiyalar, moslashuvchan metodologiyalar, strategik sheriklik va hamkorlik, kadrlar salohiyati, ta'lim va rivojlanish, ta'minot va texnologiyalar, mentorlik va murabbiylik, innovatsiya va tadqiqot, sifat va xavfsizlik.

Abstract: The article describes the results of research aimed at improving organizational and economic mechanisms for ensuring the efficiency of capital construction management in the conditions of innovative development.

Key words: risk identification, social, economic and environmental sustainability, building information modeling (QAM), climate change, urbanization, global issues, 4D software, building information modeling (BIM), virtual and augmented reality, cloud technologies, agile methodologies, strategic strategies, partnerships and collaboration, human resources, training and development, supply and technology, mentoring and coaching, innovation and research, quality and safety.

Аннотация: В статье описаны результаты исследований, направленных на совершенствование организационно-экономических механизмов обеспечения эффективности управления капитальным строительством в условиях инновационного развития.

Ключевые слова: идентификация рисков, социальная, экономическая и экологическая устойчивость, информационное моделирование зданий (QAM), изменение климата, урбанизация, глобальные проблемы, 4D-программное обеспечение, информационное моделирование зданий (BIM), виртуальная и дополненная реальность, облачные технологии, гибкие методологии, стратегические стратегии, партнерство и сотрудничество, человеческие ресурсы, обучение и развитие, поставки и технологии, наставничество и коучинг, инновации и исследования, качество и безопасность.

KIRISH

Bugungi innovatsion rivojlanish sharoitida kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirish masalasi dolzarbligi tobora oshib bormoqda. Bunga bir qator obyektiv va subyektiv sabablar mavjud.

Birinchidan, qurilish sanoati sifatni yaxshilash, vaqtni qisqartirish va loyihalar bo'yicha xarajatlarni kamaytirish uchun doimiy ravishda yangi texnologiyalar va usullarni joriy qilmoqda. Bu innovatsiyalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun tashkiliy-iqtisodiy boshqaruv mexanizmini doimiy ravishda takomillashtirishni taqozo etadi.

Ikkinchidan, raqobat kuchayib borayotgan va cheklangan resurslar sharoitida samarali boshqaruv qurilishda muvaffaqiyatning asosiy omiliga aylanmoqda. Innovatsion rivojlanish qurilish loyihalarida yangi risklarni vujudga keltiradi. Risklarni identifikatsiyalash va va tahlil qilish bu risklarning ta'sir darajasini minimallashtiradi.

Uchinchidan, qurilish ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik barqarorlikni ta'minlashga katta hissa qo'shadi. Shu nuqtai kapital qurilishni boshqarishning zamonaviy tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishga yetarlicha e'tibor qaratish maqsadga muvofiq.

To'rtinchidan, qurilish axborotini modellashtirish (QAM), dronlar, masofaviy monitoring va ma'lumotlar tahlili kabi raqamli texnologiyalarning joriy etilishi qurilish sohasida loyihalarni boshqarish usullarini takomillashtirishni taqozo etadi.

Beshinchidan, iqlim o'zgarishi, urbanizatsiya va uy-joy tanqisligi kabi global muammolar qurilish sanoati uchun yangi muammolarni keltirib chiqarmoqda va bu o'z vaqtida barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun innovatsion boshqaruv yondashuvlarini talab qiladi.

Yuqorida aytib o'tilgan masalalar kapital qurilishda o'z yechimini kutayotgan masalalar sirasiga kiradi va bu tadqiqotning dolzarbligini belgilab beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR TAHLILI

Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari bir qator iqtisodchi olimlar o'z hissasini qo'shib kelmoqda. Quyida ularning asosiylariga to'xtalamiz. Tanikli rus iqtisodchi olimlari Yu.V.Djikovich, V.Totoyev, P.G.Graboviy, A.X. Bayburin D.A.Bayburin, Aleynik P.P. o'z tadqiqotlarida qurilishni boshqarishning eng zamonaviy xususiyatlari, har qanday obyekt qurilishga tizimli yondashish, qurilishda marketing va operatsion rejalashtirish, qurilish kompaniyalarining zamonaviy tuzilmalari va boshqaruv modellari, boshqaruvda zamonaviy BIM (Building Information Modeling) texnologiyalaridan foydalanish va qurilishda ilmiy-texnikaviy taraqqiyotni boshqarish tizimlariga alohida e'tibor qaratgan [1-5]. Iqtisodchi olimlar O.V. Bogdanova, O.V.Dokudovskayalar o'z tadqiqotlarida qurilishning zamonaviy me'moriy, tashkiliy va texnologik yechimlarini aniqlashda 4D dasturidan foydalanishning asosiy xususiyatlariga to'xtaladi [6]. Yana bir olim Assayra Maruf Maxammed investitsion-qurilish kompleksida noaniqlik sharoitida uzluksiz axborot oqimlari yordamida risklarni boshqarishni takomillashtirishni taklif etadi [7]. Tadqiqotchilar O.V.Nikulina va Ye.N.Yakovlevlar o'z tadqiqotlarida qurilishda iqtisodiy xavfsizlik nuqtai nazaridan noratsional sarf xarajatlarning oldini olishni taklif etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotlar davomida tahlil va sintez, induksiya va deduktsiya, ilmiy mushohada usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotlar natijasidan ma'lum bo'ladiki, hozirgi iqtisodiy sharoitda kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishda quyidagi yo'nalishlar katta ahamiyat kasb etadi:

- raqamli texnologiyalarni qabul qilish: loyihani rejalashtirish, muvofiqlashtirish va boshqarishni takomillashtirish uchun BIM (Building Information Modeling) va qurilish dasturlari kabi raqamli texnologiyalardan foydalanish. Bu jarayonlarni optimallashtirish, muvofiqlashtirishni yaxshilash va xarajatlarni kamaytirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu sohada raqamlashtirishning ba'zi asosiy jihatlari quyidagilardan iborat:
- building Information Modeling (BIM) - bu binolar va infratuzilma haqidagi ma'lumotlarni ularning butun hayoti davomida raqamli shaklda yaratish va boshqarish metodologiyasi. Bu loyiha ishtirokchilariga obyektning loyihalash, qurish va ishlatishning turli jihatlari yaxshiroq tushunish va muvofiqlashtirish imkonini beradi:

- virtual(VR) va kengaytirilgan haqiqat(AR): loyihalarni vizuallashtirish, xodimlarni o'qitish va loyihaning turli bosqichlarida rejalashtirish va qaror qabul qilishni yaxshilash uchun VR va ARdan foydalanish. Bunda VR virtual haqiqat bo'lib, u raqamli makonni yaratadi, AR - kengaytirilgan haqiqat bo'lib, AR smartfonlar, planshetlar yoki Google Glass kabi maxsus AR ko'zoynaklari kabi qurilmalar yordamida raqamli obyektlar va ma'lumotlarni real dunyoga joylashtirish imkonini beradi. Foydalanuvchi qurilma kamerasi orqali real muhitni ko'radi va uning ustida to'ldirilgan obyektlar va ma'lumotlar aks ettirilib, real dunyoga integratsiyalashgandek ta'surot uyg'otadi;
- qurilish dasturiy ta'minoti (SPO): loyihani boshqarish, resurslarni rejalashtirish, xarajatlarni hisobga olish, shuningdek, qurilishni boshqarish jarayonlarini avtomatlashtirish uchun maxsus dasturiy ta'minotdan foydalanishni ko'zda tutadi;
- narsalar interneti (IoT): qurilish jarayonlari, uskunalar holati, xavfsizlik shartlari va boshqalar haqida ma'lumotlarni to'plash uchun qurilish maydonchalarida tarmoqqa ulangan sensorlar va qurilmalarni o'rnatish va ulardan foydalanishdan iborat;
- bulutli texnologiyalar: loyiha ma'lumotlarini saqlash va almashish uchun bulut xizmatlaridan foydalanish, real vaqtda loyihaning barcha ishtirokchilari uchun ma'lumotlar mavjudligini ta'minlashga xizmat qiladi;
- avtomatlashtirish va robototexnika: qurilish maydonchasida odatiy ishlarni bajarish uchun avtomatlashtirilgan tizimlar va robotlardan foydalanish, masalan, materiallarni ko'chirish, monoton operatsiyalarni bajarish va hokazo;
- ma'lumotlarni tahlil qilish va mashinani o'rganish: katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish, naqsh va tendentsiyalarni aniqlash, xavflarni bashorat qilish va qurilishni boshqarish jarayonlarini optimallashtirish uchun ma'lumotlar tahlili va mashinani o'rganish usullaridan foydalanish.

Ma'lumotlarni boshqarish va tahlil qilish: ko'proq asosli qarorlar qabul qilish, jarayonlarni optimallashtirish va xavflarni kamaytirish uchun qurilish loyihasi ma'lumotlarini to'plash, tahlil qilish va ulardan foydalanish tizimlarini yaratishdan iborat bo'lib, bu jarayonlarni optimallashtirish va xavflarni kamaytirish uchun qimmatli tushunchalarni taqdim etish orqali kapital qurilishni boshqarishni takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi. Ular quyidagi jarayonlarda qo'llanishi mumkin:

- ma'lumotlarni to'plash va saqlash bo'yicha: qurilish loyihalari bo'yicha ma'lumotlarni, shu jumladan byudjet, jadval, materiallar sifati, mehnat unumdorligi, xavfsizlik va boshqa jihatlar to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash va saqlash tizimlarini yaratish. Bu o'z vatida ma'lumotlar bilan ta'minlash jarayonini tezlashtiradi.
- ma'lumotlarni tahlil qilish bo'yicha: qurilish loyihasi ma'lumotlaridagi naqshlar, tendentsiyalar va anomalialarni aniqlash uchun analitik usullardan foydalanishda qo'llaniladi. Bu muammoli joylarni aniqlash, jarayonlarni optimallashtirish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonini beradi;
- ma'lumotlarni tahlil qilish bo'yicha: qurilish loyihasi ma'lumotlaridagi naqshlar, tendentsiyalar va anomalialarni aniqlash uchun analitik usullardan foydalanishda qo'llaniladi. Bu muammoli joylarni aniqlash, jarayonlarni optimallashtirish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonini beradi;
- prognozlash va modellashtirish bo'yicha: loyiha natijalarini bashorat qilish, xavflarni baholash va risklarni boshqarish strategiyalarini ishlab chiqish uchun ma'lumotlar va tahlillardan foydalanishda qo'llaniladi. Turli stsenariylarni simulyatsiya qilish ularning loyihaga ta'sirini baholash va optimal yechimni tanlash imkonini beradi;
- jarayonlar va mahsuldorlikni oshirish bo'yicha: ma'lumotlarni tahlil qilish qurilish jarayonlaridagi qiyinchiliklarni aniqlashga va optimallashtirish va avtomatlashtirish imkoniyatlarini aniqlashga yordam beradi. Bu ish jadvallarini optimallashtirish, resurslarni boshqarishni takomillashtirish va hokazolarni o'z ichiga olishi mumkin;
- sifat va xavfsizlik monitoringi: qurilish ishlari sifatini nazorat qilish va nazorat qilish va qurilish maydonchasida xavfsizlik standartlariga muvofiqligini ta'minlash uchun ma'lumotlardan foydalanish;
- aloqa va manfaatdor tomonlarni boshqarish bo'yicha: aloqa va manfaatdor tomonlarni jalb qilish ma'lumotlarini tahlil qilish aloqa jarayonlarini optimallashtirish va manfaatdor tomonlar munosabatlarini boshqarishga yordam beradi.

Loyihani boshqarishning moslashuvchan metodologiyalari: loyihalarni yanada samarali boshqarish, moslashuvchanlikni va o'zgarishlarga moslashishni oshirishni ko'zda tutib, kapital qurilishni boshqarishni takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi, loyiha o'zgarishlariga javob berishda ko'proq moslashuvchanlikni ta'minlaydi, samaradorlikni oshirish va natijalar sifatini yaxshilash imkonini beradi. Qurilishda eng ko'p qo'llaniladigan metodologiyalar quyidagilardan iborat:

- **Scrum:** empirik boshqaruv tamoyillariga asoslangan iterativ metodologiya bo'lib, kapital qurilish kontekstida Scrum loyihaning muayyan bosqichlarini boshqarish yoki tugatish ishlarini rejalashtirish yoki jihozlarni o'rnatish kabi aniq vazifalarni hal qilish uchun qo'llanilishi mumkin;
- **Kanban:** Kanban – bu ish oqimi samaradorligini oshirishga qaratilgan vizual vazifalarni boshqarish tizimi. Kapital qurilishda Kanban qurilish maydonchasidagi vazifalar, materiallar va jihozlarning holatini kuzatish uchun ishlatilishi mumkin, bu resurslarni taqsimlash va jarayonlarni yanada samarali boshqarish imkonini beradi;
- **Lean Construction:** Lean Construction – bu yo'qotishlarni minimallashtirish va qurilishdagi jarayonlar samaradorligini oshirishga qaratilgan tejamkor boshqaruv tamoyillariga asoslangan metodologiya. Bu loyihaning barcha ishtirokchilarining faol ishtirokini o'z ichiga oladi;
- **Agile Construction:** kapital qurilish kontekstida mijozlar talablari yoki tashqi omillarning o'zgarishiga javob berishda ko'proq moslashuvchanlikni ta'minlaydi;
- **Loyihalash-qurilish (DB):** bu metodologiya loyihalash va qurish jarayonlarini bitta shartnoma ostida birlashtirib, moslashuvchanlikni oshirish imkonini beradi.

Strategik sheriklik va hamkorlik: muammolarni birgalikda hal qilish va umumiy loyiha maqsadlariga erishish uchun mijozlar, pudratchilar va yetkazib beruvchilar o'rtasida hamkorlik aloqalarini o'rnatishni anglatib, bu jarayonning ahamiyati quyidagilarda o'z aksini topadi:

- bilim va tajriba almashish: strategik hamkorlik kompaniyalarga qurilish loyihalarini boshqarish sohasida bilim va ilg'or tajribani almashish imkonini beradi. Bu xatolar takrorlanishining oldini olishga yordam beradi va jarayon samaradorligini oshiradi;
- resurslar: boshqa kompaniyalar yoki tashkilotlar bilan hamkorlikda moliyalashtirish, texnologiya, iqtidor va asbob-uskunalar kabi qo'shimcha resurslarga kirishni ta'minlaydi va loyihalarning yanada samarali va muvaffaqiyatli yakunlanishiga yordam beradi;
- xatarlarni minimallashtirish: loyihalarda birgalikda ishtirok etish sizga xavflarni sheriklar o'rtasida taqsimlash imkonini beradi. Bu, ayniqsa, beqaror iqtisodiy sharoitlarda yoki noaniqliklar ko'p bo'lgan murakkab loyihalarda muhim ahamiyatga ega;
- innovatsiyalar: hamkorlik kapital qurilishni boshqarishda innovatsiyalarni rag'batlantirishga yordam beradi. Bu yangi texnologiyalar, usullar va strategiyalarni hamkorlikda va amalga oshirishni ko'zda tutadi;
- eng yaxshi amaliyotlar: hamkorlik faoliyatning turli sohalaridagi ilg'or tajribalarni kapital qurilishni boshqarishga jalb qilish va qo'llash imkonini beradi. Bu ishlar sifatini doimiy yaxshilashga yordam beradi.

Kadrlar salohiyatini rivojlantirish: malakali mutaxassislarning mavjudligini va ularning uzluksiz malakasini oshirishni ta'minlash, shu jumladan xodimlarni yangi texnologiyalar va boshqaruv metodologiyalari sohasida o'qitish o'z ichiga olib, kadrlar resurslarini rivojlantirish muhim o'rin tutadi. Shu yo'nalishda ishchi kuchini yaxshilashning ba'zi usullarini quyidagilardan iborat:

- ta'lim va rivojlanish: qurilish loyihalarini boshqarish bo'yicha muntazam treninglar, kurslar va seminarlar o'tkazish xodimlarning ushbu sohadagi ko'nikma va bilimlarini rivojlantirishga yordam beradi;
- mentorlik va murabbiylik: tajribali rahbarlarni yosh mutaxassislarga murabbiy sifatida tayinlash ularga birinchi qo'ldan qimmatli bilim va tajriba orttirish imkonini beradi;
- yetakchilikni rivojlantirish: yetakchilikni rivojlantirish dasturlari yordamida boshqaruv ko'nikmalarini, qaror qabul qilish, nizolarni boshqarish va jamoa motivatsiyasini yaxshilashga qaratilgan jarayon bo'lib, kuchli yetakchilik qobiliyatini ta'minlaydi;
- amaliyot va tajriba almashish: tashkilot ichidagi boshqa kompaniya yoki bo'limlar bilan amaliyot o'tash va tajriba almashishni tashkil etish xodimlarning kasbiy mahoratini oshirishga va ularning tajribasini boyitishga yordam beradi;

- yangi texnologiyalardan foydalanish: xodimlarni BIM (Building Information Modeling) kabi yangi texnologiyalar va dasturiy ta'minotdan foydalanishga o'rgatish qurilish loyihasini boshqarishni yaxshilashga va xatolar va kechikishlarni kamaytirishga yordam beradi;
- shaxsiy o'sishni rag'batlantirish: rag'batlantirish dasturlari, martaba o'sish imkoniyatlari va shaxsiy rivojlanish orqali xodimlarning shaxsiy o'sishini qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish iqtidorli shaxslarni saqlab qolish va ularni rag'batlantirishga yordam beradi.

Innovatsiya va tadqiqotni rag'batlantirish: innovatsion madaniyatni va olib borilayotgan tadqiqotlarni rag'batlantirishdan iborat bo'lib, kapital qurilishni boshqarishni takomillashtirishda muhim o'rin tutadi. Buni amalga oshirishning bir necha usullari mavjud bo'lib, ularga quyidagilar kiradi:

- tadqiqot va ishlanmalarga investitsiyalar: bu hamkor kompaniyalarning yangi boshqaruv texnologiyalarni o'zlashtirish, tadqiqotlar olib borish maqsadida moliyaviy resurslar ajratishni e'tiborga oladi. Bu esa o'z navbatida umumqurilish sohasini boshqarish samaradorligini ta'minlashda katta ahamiyat kasb etadi;
- innovatsion laboratoriyalar va mukammallik markazlarini yaratish: kompaniyalar ixtisoslashtirilgan bo'lim yoki markazlarni yaratib, kapital qurilishni boshqarishda yangi yondashuvlar va yechimlar orqali qurilishni boshqarish metodologiyalarini takomillashtirishni e'tiborga oladi;
- akademik va ilmiy muassasalar bilan hamkorlik: universitetlar, institutlar va ilmiy tashkilotlar bilan hamkorlik kompaniyalarga qurilish loyihalarini boshqarish sohasidagi eng yangi ilmiy tadqiqotlar va tajribalardan foydalanish imkonini beradi;
- tanlovlar va innovatsion dasturlarni tashkil etish: kompaniyalar kapital qurilishni boshqarishda innovatsiyalarni rag'batlantirishga qaratilgan tanlovlar va dasturlarni o'tkazishlari mumkin. Bu ichki xodimlarga ham, tashqi uchinchi tomonlarga ham qaratilgan bo'lishi mumkin;
- startaplarni qo'llab-quvvatlash: qurilish loyihalarini boshqarish uchun innovatsion yechimlar va texnologiyalarni ishlab chiquvchi startaplarga sarmoya kiritish qurilish materiallari sanoatida innovatsiyalarni rag'batlantirishning samarali usuli bo'lishi mumkin;
- boshqa sohalar bilan tajriba almashish: bunda kapital qurilish sohasiga moslasha oladigan yangi usul va yondashuvlarni o'rganish uchun faoliyatning turli sohalaridagi kompaniyalar bilan tajriba almashish ko'zda tutiladi.

Sifat va xavfsizlik: tegishli standartlarni qo'llash, xodimlarni o'qitish va baxtsiz hodisalarni nazorat qilish va oldini olish uchun innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali qurilish maydonchasida sifat va xavfsizlik masalalariga alohida e'tibor berish tushuniladi. Bu qurilishda samarali tashkiliy tuzilmalar va qurilishni boshqarish jarayonlarini yaratish imkonini beradi. Bu quyidagi usullar orqali amalga oshiriladi:

- qattiq sifat standartlari: qurilish loyihasining barcha bosqichlarida qat'iy sifat standartlarini o'rnatish va qo'llab-quvvatlash yakuniy natija mijozlar kutganlari va sanoat standartlariga javob berishini ta'minlashga yordam beradi;
- tasdiqlangan materiallar va texnologiyalardan foydalanish: yuqori sifatli materiallarni tanlash va ilg'or texnologiyalardan foydalanish nuqsonlar xavfini kamaytiradi va tuzilmalarning mustahkamligini oshiradi;
- sifatni nazorat qilish: qurilish loyihasining barcha bosqichlarida muntazam sifat nazorati mumkin bo'lgan nuqsonlar va xatolarni ko'paytirishdan va loyihaga sezilarli ta'sir ko'rsatishdan oldin aniqlash va bartaraf etishga yordam beradi;
- xavfsizlik bo'yicha ta'lim va treninglar: qurilish maydonchasi xavfsizligi bo'yicha ta'lim va treninglar xodimlarga xavflarni tushunishga va ularning oldini olish choralari ko'rishga yordam beradi, bu esa baxtsiz hodisalar ehtimolini kamaytiradi;
- xavfsizlik bo'yicha innovatsion yechimlarni qo'llash: qurilish maydonlarida xavfsizlikni nazorat qilish tizimlari yoki robot tizimlaridan foydalanish kabi yangi texnologiyalar va innovatsion yechimlarni joriy etish xavflarni kamaytirishga va ish muhiti xavfsizligini yaxshilashga yordam beradi;
- qoidalarga va qonunchilikka rioya qilish: barcha tegishli qoidalar va qonuniy xavfsizlik talablariga rioya qilish kapital qurilishni muvaffaqiyatli boshqarish uchun majburiy va zarurdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqotlardan olingan natijalarga ko'ra innovatsion rivojlanish sharoitida qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha quyidagi asosiy xulosa va takliflarni berish mumkin:

1. Kapital qurilishni boshqarishda raqamli texnologiyalarning joriy etilishi nafaqat loyihalar samaradorligini oshirish, balki xatolarni kamaytirish, sifatni yaxshilash va qurilish muddatini qisqartirish imkonini beradi.
2. Ma'lumotlarni boshqarish va tahlil qilish boshqaruv guruhlariga dalillar va tushunchalar asosida asoslangan qarorlar qabul qilishda yordam berish orqali kapital qurilish loyihalari samaradorligini oshirish va muvaffaqiyatli yakunlashda muhim rol o'ynaydi.
3. Kapital qurilishda loyihalarni boshqarishning moslashuvchan uslublaridan foydalanish jarayonlarning shaffofligini oshirish, loyiha ishtirokchilari o'rtasidagi aloqani yaxshilash va xavflarni minimallashtirish bilan birga loyiha maqsadlariga tezroq erishishni ta'minlashga yordam beradi.
4. Strategik sheriklik va hamkorlik kapital qurilishni boshqarishni takomillashtirish, resurslardan samaraliroq foydalanish, xatarlarni kamaytirish va yaxshi natijalarga erishishda muhim rol o'ynaydi.
5. Kadrlar salohiyatini oshirish kapital qurilish loyihalari samaradorligini oshirish va muvaffaqiyatli yakunlanishining asosiy omili hisoblanadi.
6. Innovatsiyalar va tadqiqotlarni rag'batlantirish kompaniyalarga kapital qurilishni boshqarishda ilg'or tajriba va texnologiyalarni o'zlashtirish, loyihalari samaradorligi va raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.
7. Kapital qurilishni boshqarishda yuqori sifat va xavfsizlikni ta'minlash nafaqat loyihalarni muvaffaqiyatli yakunlash, balki mijozlar bilan uzoq muddatli munosabatlarni rivojlantirish, kompaniya obro'sini oshirish va xatarlarni minimallashtirish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi.

Ushbu mexanizmlarning kombinatsiyasi yanada samarali tashkiliy tuzilmalar va qurilishni boshqarish jarayonlarini yaratish imkonini beradi, bu esa ushbu sohada innovatsion loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ю.В. Джикович Организация и управление в строительстве. Учебное пособие. Издательство: Лань, 2021, 212 С.
2. В.Тотоев Управление в строительстве. Учебное пособие. Издательства Инфра-Инженерия, 2023 г., 112 С.
3. П.Г. Грабовый Управление строительством. Учебник в двух частях. Издательства АСВ, 2022 г., Ч1-484С, Ч2-620 С.
4. А.Х. Байбурин, Д.А. Байбурин Инжиниринг качества в строительстве. Учебное пособие. Издательство: Лань, 2023, 184 с.
5. П.П. Алейник Основы организации и управления в строительстве. Учебное пособие. Издательство: АСВ, 2016, 201 с.
6. О.В. Богданова, О.В.Докудовская Инновационные методы 4D моделирования в организации строительства // Инженерный вестник. Дона №2, 2018.
7. Ассайра Маруф Махаммед К вопросу об эффективной оценке и управлении рисками и неопределенностью в инвестиционно-строительном комплексе // Инженерный вестник. Дона №2, 2017.
8. О.В.Никулина, Е.Н.Яковлева Экономическая безопасность строительной компании в аспекте расходования средств и финансово-экономической устойчивости // Инженерный вестник Дона №4, 2017.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.